

Introduktion

I det här numret är det den antropiska principen som står på agendan. Det betyder att vi presenterar ett antal artiklar som belyser hur den värld vi befinner oss i är skapad med människan som centrum.

Den första artikeln ger en översiktlig bild av vilka alternativ som florerar i evolutionistiska och materialistiska kretsar till tanken att människan är central i skapelsen och att skapelsen är anpassad för människan. Ett antal icke-kreationistiska strategier kartläggs som samtliga framstår som bristfälliga i förhållande till det bibliska perspektivet.

Därefter följer ett antal artiklar som visar hur jorden i ett flertal bemärkelser är anpassad till oss människor. Artiklarna berör både kosmologiska och biologiska aspekter av ämnet, liksom praktiska aspekter – mat, kläder och ett närmast övernaturligt användbart ämne som finns i vår värld.

Vi belyser också frågor om miljö och människans särskilda uppdrag att bruka och bevara den värld som har blivit (g)jord för oss.

/Redaktionen

Människan och vår plats i universum – naturalismen på villovägar

Av Göran Schmidt

Astronomen Carl Sagan skrev i sin välkända bok *Cosmos*: "Vilka är vi? Vi upptäcker att vi lever på en obetydlig planet på en helt vanlig stjärna i en galax som ligger undangömd i något bortglömt hörn av ett universum där det finns långt fler galaxer än människor."¹

Sagan uttrycker här en syn på universum som brukar kallas "den kopernikanska principen".² Den kopernikanska principen går hand i hand med den naturalistiska föreställningen att livet i alla dess former är resultatet av naturens egna spontana processer, och att syfte, planmässighet och mening är överflödiga och ovetenskapliga begrepp.

Enligt evolutionsteorin är människan ett djur bland andra. På samma sätt som man menar att fåglar utvecklat en enastående flygförmåga och fiskar en enastående simförmåga menar man att människan utvecklat en enastående tankeförmåga. Människan har, precis som alla andra djur, under miljontals år utvecklat sina särskilda förmågor, och man ser därför ingen anledning att placera människan i en klass för sig.

SPECIESISM

Om man likväl gör det kan man bli beskyldd för något som kallas *speciesism*. Detta anses vara närbesläktat med rasism och sexism, med den skillnaden att det här är frågan om en särskild art (eng. species), vanligen den man själv tillhör, som gynnas på bekostnad av någon eller några andra arter. Vissa filosofer och djurrättsaktivister som betraktar sig som anti-speciesister, framhåller det ur evolutionär synvinkel inkonsekventa i att vi behandlar hundar annorlunda än nötboskap. Men framför allt att vi betraktar oss själva i egenskap av människor som överlägsna alla andra arter och därför påstår oss ha rätt att behandla dessa som vi finner lämpligt. Att tala om människovärde som någonting exklusivt i förhållande till värdet av en annan art betraktas som en subjektiv värdering som inte går att motivera eftersom alla jordens arter har en lika lång evolutionär historia.³

EN STEN I SKON

I en naturalistisk-evolutionär syn på världen finns ingen plats för någon plan eller något mål. Det faktum att naturen trots detta uppvisar otaliga exempel på strukturer och funktioner som är mycket ändamålsenliga och som förefaller designade för sitt bestämda syfte är något som ibland upplevs som en sten i skon. Evolutionsföreträdare känner ibland behov av att kommentera det. Bland dem är Francis Crick och Richard Dawkins som båda har formulerat det i snarlika ordalag:

”Biologer måste ständigt ha i åtanke att vad de ser inte blivit designat utan har utvecklats.”⁴

”Levande materia ... förmedlar en elegant illusion av avsiktlig design.”⁵

Stenen i skon blir också uppenbar på ett annat sätt, nämligen när sekulära forskare beskriver olika biologiska fenomen. Formuleringar som ”naturen upptäckte hur...”^{6,7}, ”naturen byggde...”⁷, ”naturen lärde sig hur...”⁸ och liknande är inte ovanliga i den vetenskapliga litteraturen, och det händer nu som då att man väljer att stava Naturen med versal. Man tillskriver – även om det som regel är avsett att vara bildspråk – naturen ett eget medvetande med upptäcker-, skapar- och inlärningsförmåga. Redan Charles Darwin resonerade på ett liknande sätt. Han konstaterade helt korrekt att människan genom sin urvalsteknik kunnat avla fram en mängd former av hundar, höns och boskapsdjur. Tänk därför, argumenterade han, vilka stora förändringar som naturen själv kunnat åstadkomma genom selektion lämnad åt sig själv under miljontals år. Även han tenderade alltså att besjåla naturen.

GAIA-HYPOTESEN

Den urgamla idén om en besjälad natur återkom i modern tappning 1969 genom darwinisten James Lovelock. Han kall-

NASA ESA HUBBLE

ade den för Gaia-hypotesen efter jordens gudinna i den grekiska mytologin. Den går i stora drag ut på att jorden med dess berg, sjöar hav och atmosfär (geosfären) och allt levande (biosfären) befinner sig i ett slags symbiosförhållande till varandra så att de beter sig som en enda jättelik organism som samverkar på ett sådant sätt att den bevarar villkoren för liv på jorden. Teorin vidareutvecklades av mikrobiologen Lynn Margulis 1974.

Efter att inledningsvis mött starkt motstånd är vissa delar av teorin idag accepterad av sekulär vetenskap även om den ibland har fått nyandliga övertoner. När författaren till den här artikeln skrev in ”Gaia hypothesis” i sökmotorn Microsoft Bing så blev första sökresultatet en länk till organisationen *New World Encyclopedia* som drivs av organisationen *Familjefederationen för Världsfred och Enighet*. Det handlar om en kyrka som grundades 1973 av sydkoreanen Sun Myung Moon, då under namnet Enighetskyrkan (eng: Unification Church) även kallad Moonsekten. Läran kan sammanfattas i att alla andliga vägar bär till Rom, en tämligen obiblisk idé.

BIBELNS SKAPELSE- OCH MÄNNISKOSYN

Det bibliska perspektivet på jorden är att Gud skapade den tre dagar innan han skapade de övriga himlakropparna. Det visar att jorden är en mycket speciell plats i universum, ett påstående som vetenskapen inte lyckats vederlägga, utan snarare bekräftat. Det skulle kunna gå att tolka detta som att jorden befinner sig i universums medelpunkt, men det behöver inte tolkas så, och redan nämnde Kopernikus lade fram evidens för att så inte är fallet. ▶

Däremot framgår det av texten att jorden befinner sig i centrum för Guds *uppmärksamhet*. Och det står lika klart att en speciell levande varelse också befinner sig där, nämligen människan, kronan på Guds skapelseverk. Enligt Bibeln skapade Gud en man, Adam. Av hans sida skapade Han sedan en kvinna, Eva. Tillsammans utgjorde de en levande gemenskap, Guds egen avbild. Han utrustade dem med unika intellektuella och andliga egenskaper för att de skulle uppfylla jorden, lägga den under sig (hebr. כבש *kebash*) och råda (hebr. רדה *radah*) över alla dess djur. Båda hebreiska orden uttrycker människans *ansvarsfulla* position i relation till skapelsen. Läser man skapelseberättelsen noggrant kommer man att upptäcka fem begrepp som innefattar det uppdrag som Gud gav till människan. Det är: *underlägga, råda, bruka, bevara* och *ansvara*.

MÄNNISKOR OCH DJUR

Utifrån bibeltexten kan vi förvänta oss både likheter och skillnader mellan människor och djur. Det utgångsmaterial som Gud använde när han skapade var för båda kategorierna markens stoft, medan det bara var människan som fylldes av Guds andedräkt. Det är därför rimligt att de materiella, biokemiska och funktionella dimensionerna av de båda inte är väsensskilda, medan den andliga dimensionen skiljer de båda åt. Erfarenheten bekräftar även detta förhållande.

Att Gud skapade människan till sin avbild placerar henne i en särställning i den levande världen, i motsats till den evolutionära synen. Det ger människan helt enkelt ett högre värde än andra biologiska varelser. Som Guds avbild har hon ett absolut och okränkbart värde. Det framgår tydligt i Bibeln att en människa är mer värd än både grisar, får och sparvar, just därför att hon är Guds avbild. Jesus säger och demonstrerar det vid upprepade tillfällen. (Matt 10:31, 12:12, Mark 5:13)

Det är också så vi alla agerar i praktiken, alldeles oavsett vilken syn vi har på människans ursprung. När räddningspersonalen når fram till en älgolycka råder det knappast någon tveksamhet om huruvida det är älgen eller föraren som ska få lov att åka med i ambulansen eller vilken av de båda som ska avlivas. I sådana situationer väger filosofiska tankekonstruktioner tämligen lätt.

SYNDAFALLETS KONSEKVENSER

Adams syndafall fick till konsekvens att Gud lät jorden komma under en förbannelse. Gud valde själv att sätta sin ursprungliga goda skapelseordning ur spel. Resultatet ser vi i dagens ekosystem med predatorer (rovdjur), naturkatastrofer och en mänsklighet som alltför ofta gör våld på naturen och sig själv genom sitt kortsiktiga och oansvariga utnyttjande av dess resurser och en hänsynslös djurhållning. Förbannelsen kommer inte att brytas förrän Jesus kommer tillbaka (Rom 8:18-25).

VARFÖR ÄR MÄNNISKAN SÅ UNIK?

Att människan har unika själsliga-mentala egenskaper är det ingen som förnekar även om biologer gärna betonar djurs intelligens och människans djuriska egenskaper med syfte att minska gapet mellan dem. Om vi skapar en samling av de mest intelligenta bland djuren skulle den innefatta arter som steklar (insekter), åttaarmade bläckfiskar, kråkfåglar, talgoxar, delfiner och schimpanser. Vilken av dem skulle kunna råda över världen?

Frågan varför just människan har en sådan särställning i den biologiska världen avfärdas med en axelryckning av evolutionsbiologer med hänvisning till att någon varelse rimligen måste ha det högst utvecklade nervsystemet, och det råkade helt enkelt bli vi.

En biblisk syn på människan förklarar och bejakar däremot att hon är den enda av jordens biologiska varelser som besitter den andliga-intellektuella utrustning som krävs för att förvalta jordens liv och resurser, eftersom det var just med det syftet som Gud skapade henne.

ÄR EN FLUGA LIKA MYCKET VÄRD SOM EN MÄNNISKA?

Den evolutionära synen på människan som ett djur bland andra och med ett människovärde i nivå med ett hundvärde, sillvärde eller flugvärde är omöjlig att leva efter på ett conse-

FREEPIK

kvent sätt. Idéns oanvändbarhet är en tydlig indikation på att den är djupt felaktig. Att framhålla människans unika värde är inte uttryck för någon naturvidrig speciesism utan för en krass realism. Idén att djurens värde är likställda människans är inte bara omöjlig att efterleva – den leder dessutom obönhörligen till en devalvering av människovärdet och till en demoralisering av människan. Det är en satanisk strategi som han genom ormen initierade redan den där olyckliga dagen i lustgården.

EXISTERAR JAG ELLER ÄR JAG EN ILLUSION?

Naturalismen förnekar den andliga dimensionen av en människas natur och betraktar medvetandet som en oplanerad men evolutionär biprodukt som innebar konkurrensfördelar för de individer som råkade ärva anlagen för det. Därför upplever vi oss medvetna om vår omvärld, om än utan några garantier för att våra upplevelser harmonierar med den rådande verkligheten.

I praktiken lever vi förstås som om vår själsliga-andliga dimension vore högst verklig och i full harmoni med omvärlden; även evolutionsbiologer upplever sig stundtals glada och vid andra tillfällen ledsna, arga och förorättade, i synnerhet när de möts av evolutionskritik.

SAMMANFATTNING

Vi har sett att man inom sekulär vetenskap har tydliga problem att hålla sig inom den naturalistiska ram som man själva har valt. Det tar sig olika uttryck, som förnekelse av den mänskliga intuitionen (Crick, Dawkins), "besjälade" av naturen (Naturen med versal, Gaiahypotesen), i långsökta hypoteser som till exempel mängder av icke-observerbara universum (multiversumhypotesen) och principer som är omöjliga att leva efter i verkligheten (alla varelsers lika värde, att själen är en illusion).

Alla dessa uttryck är rena tankekonstruktioner som antingen springer fram ur naturalistisk eller österländsk filosofi eller de båda i kombination. Det är noterbart att när naturalismens och evolutionsteorins syn på jorden och människan konfronteras med verkligheten så uppstår vidlyftiga spekulationer och en flirt med österländskt tänkande.

Förmodligen är detta en helt naturlig konsekvens av det ödesdigra misstaget att beröva skapelsen dess Skapare. Väldiga tidsrymder i sig är inte tillräckligt för att fylla det tomrum som uppstår – det tycks dessutom fordras någon form av "naturandlighet". Men inte av ett övernaturligt slag eftersom sådant inte ryms inom den naturalistiska världsbilden, utan snarare en "inomnaturlig" andlighet.

Men i stället för en naturmagisk pseudoandlighet och naturdyrkan behöver vi den sanna andligheten. Vi påminns om Paulus ord i Romarbrevets första kapitel:

"De bytte ut Guds sanning mot lögn. De tillbad och tjänade det skapade istället för Skaparen, han som är välsignad i evighet, amen."
(Rom 1:25)

Den sanna andligheten finner vi bara i honom som själv är sanningen personifierad – Jesus Kristus, Guds Son, Skaparen!

NOTER

1. Sagan, Carl, *Cosmos* (1980) s. 193
2. Kopernikus som var katolsk präst skulle troligen ha reagerat kraftigt mot att man tolkade hans bevis för att jorden kretsar kring solen som argument för att jorden är en medioker plats i universum.
3. Vilket i och för sig är inkonsekvent eftersom man knappast kan använda sig av evolutionsteorin för att ha någon invändning mot att till exempel en isbjörn dödar och äter upp en säl.
4. Francis Crick, *What Mad Pursuit*. 1988.
5. Richard Dawkins, *The Blind Watchmaker*. 1987.
6. Phillips, R. & Quake, S., The biological frontier of physics, Phillips, R. & Quake, S., The biological frontier of physics, *Physics Today* 59(5):38(5):38-43, May 2006 | doi:43, May 2006 | doi: 10.1063/1.2216960; 10.1063/1.2216960; physicstoday.scitation.org.
7. Capel, A. & Sharp, W., *Cambridge English: Objective Proficiency: Student's Book with Answers*, 2nd edition, Cambridge University Press, UK, s.100, 2013.
8. Craig, A.D. (Bud), *How Do You Feel? An Interoceptive Moment With Your Neurobiological Self*, Princeton University Press, s. 96, 2015.